

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٤٢٥١٤

وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده علوم زمین

گروه آموزشی جغرافیا انسانی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد M.Sc

رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

عنوان :

روند تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه روستاهای پیرامونی

(مورد : شلمزار در شهرستان شهرکرد استان چهارمحال بختیاری)

استاد راهنما:

دکتر محمد حسن ضیاءتوانا

دکتر غلامحسن شیخ حسنی

استاد مشاور:

دکتر زهره فنی

نگارنده

خدیجه شریفی

نیمسال اول سال تحصیلی ۸۹ - ۸۸

۱۳۸۹/۷/۲۴

کتابخانه دانشگاه شهید بهشتی
شهرکرد

۱۴۲۵۴۴

بسمه تعالی

وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده علوم زمین

گروه جغرافیای انسانی

تأییدیه دفاع از پایان نامه

کارشناسی ارشد

این پایان نامه توسط خانم : خدیجه شریفی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته

رشته : جغرافیا و برنامه ریزی روستایی در تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۶ مورد دفاع قرار گرفت و

براساس رأی هیأت داوران با نمره ۱۸٫۴ و درجه پذیرفته شد .

استاد راهنما آقای دکتر : محمد حسن ضیاءتوانا

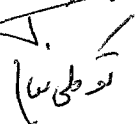
آقای دکتر : غلامحسین شیخ حسینی

استاد مشاور خانم دکتر : زهره فنی

استاد داور آقای دکتر : بیژن رحمانی

استاد داور خانم دکتر: جمیله توکلی نیا

اقرار و تعهدنامه

اینجانب خدیجه شریفی دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم زمین، گروه جغرافیای انسانی، رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی پایان نامه حاضر را بر اساس مطالعات و تحقیقات شخصی خود انجام داده و در صورت استفاده از داده‌ها، مآخذ، منابع و نقشه‌ها به‌طور کامل به آن ارجاع داده‌ام، ضمناً داده‌ها و نقشه‌های موجود را با توجه به مطالعات میدانی - صحرایی خود تدوین نموده‌ام. این پایان نامه پیش از این به هیچ وجه در مرجع رسمی یا غیر رسمی دیگری به عنوان گزارش یا طرح تحقیقاتی عرضه نشده است. در صورتی که خلاف آن ثابت شود، درجه‌ی دریافتی اینجانب از اعتبار ساقط شده، عواقب و نتایج حقوقی حاصله را می‌پذیرم.

تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۶

امضاء

تقدیم به

پدر و مادرم به پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمه از خودگذشتگی و ایثار

به پاس عاطفه سرشار و گرمای امیدبخش وجودشان که در این سردترین

روزگاران بهترین پشتیبان است

و به پاس محبت های بی دریغشان که هرگز فروکش نمی کند

به برادرها و خواهرهای مهربانم به ویژه فاطمه ی عزیز

تقدیر و تشکر

شکر، سپاس، منت و عزت فدای را ، که توفیق تحمل سختیها تحصیل و پژوهش عطاء فرمود تا همراه پژوهندگان دانش در این وادی نا هموار گامی دیگر بردارم و با سپاس فراوان و تقدیم احترام به استاد عزیز و گرانقدر جناب آقای دکتر محمد مسن ضیاء توانا به پاس راهنماییهای ارزشمند، صبر و همدلی دلسوزانه اش. تقدیر و تشکر از اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر غلامحسن شیخ مسنی و سرکار خانم دکتر زهره فنی به پاس همراهی صمیمانیشان، اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر عباس سعیدی و دکتر صرافی که در کلاس درس از محضر ایشان بهره ی فراوان برده ام و مدیر گروه محترم جغرافیای انسانی سرکار خانم دکتر توکلی نیا. همچنین تشکر و قدردانی از دوست بسیار عزیزم سرکار خانم مهندس مریم نقدی زادگان و دوستان گرامی جناب آقای مهندس محمودی نژاد، جناب آقای مهندس صادقی، سرکار خانم مهندس مدیث تاه، سرکار خانم نائله شریعتی، سرکار خانم مرضیه رشید آبادی، سرکار خانم زهرا عابدینی پور، دوست ارزشمندم فاطمه علی بیگی نژاد و تمامی دوستانی که صمیمانه همراهیم نمودند.

چکیده

از جمله راهکارهای موجود در راستای رشد غیر اصولی شهرهای بزرگ و مشکلات ناشی از آن به ویژه نابرابری های موجود مابین عرصه های شهری و روستایی، توجه به نقش آفرینی و توسعه ی شهرهای کوچک می باشد. چنین امری با در نظر گرفتن کارکردهای مکان های مرکزی در پیوند با حوزه های روستایی، به منزله ی راهکاری مناسب در رفع نابرابری ها و تفاوت ها بین این دو عرصه ی جغرافیایی در چارچوب ساماندهی فضایی یا آمایش سرزمین مطرح گردیده است. تبدیل مراکز روستایی به شهر را می توان از جمله روش های به کار گرفته شده در راستای توسعه ی شهرهای کوچک طی سالهای اخیر دانست. تغییرات ناشی از تبدیل روستا به شهر نه تنها تحولات اجتماعی، اقتصادی و فضایی مهمی را در خود این مراکز ایجاد می کند، بلکه اثرات قابل توجهی را نیز بر حوزه ی نفوذ آنها خواهد داشت. از این رو پژوهش حاضر در پی پاسخ به دو پرسش اساسی زیراست که :

۱- در تبدیل روستا به شهر کدام یک از عوامل درونزا و خودجوش یا عوامل بیرونی نقش موثرتری را ایفا می نمایند؟

۲- فرآیند تبدیل روستا به شهر تا چه میزان و چگونه زمینه های توسعه ی روستاهای پیرامون را می تواند فراهم آورد؟

بدین منظور به عنوان نمونه شلمزار (که در سال ۱۳۶۹ به شهر تبدیل شد) در ابعاد گوناگون ارزیابی و سپس میزان نقش آفرینی این شهر کوچک در توسعه ی روستاهای سه دهستان بخش کیار تحلیل گردید. انجام این پژوهش با بهره گیری از روشهای توصیفی- تحلیلی و پیمایشی صورت گرفت. یافته های به دست آمده از جامعه ی آماری (شهر شلمزار و ۲۰ روستای واقع در سه دهستان پیرامون آن) با استفاده از روش ناپارامتری کروسکال- والیس بر مبنای میزان مراجعات صورت گرفته از روستاهای بخش کیار به شلمزار برای بهره گیری از خدمات و امکانات مورد نیاز که در محل زندگی آنان یافت نمی شود، مورد ارزیابی و آزمون قرار گرفت. نتیجه ی تحقیق حاکی از آن است که تحولات ایجاد شده در شلمزار پس از تبدیل به شهر در بسیاری از زمینه ها قابل توجه بوده و در این زمینه عوامل بیرونی و حمایت های دولتی نقش چشمگیرتری را از عوامل درونزا و خودجوش ایفا نموده است و علیرغم موفقیت اندک شلمزار در بسط کارکردها به درون نواحی روستایی، ایجاد بازار، ایجاد اشتغال، ایفای نقش واسطه ای و ارائه ی تسهیلات و امکانات به روستاهای دو دهستان کیار شرقی و به ویژه دستگرد، عملکرد این شهر در برقراری رابطه ای قوی اجتماعی و اقتصادی با روستاهای دهستان کیار غربی (که بیشترین تعداد روستاهای محدوده ی مورد مطالعه را در بر می گیرد) و فراهم کردن زمینه های توسعه ی روستاهای این دهستان از طریق ارائه ی خدمات و امکانات مورد نیاز به روستاییان موفق ارزیابی می گردد.

کلید واژه ها: شهرگرایی، شهر کوچک، توسعه ی روستایی، شلمزار، شهرستان، استان.

فصل اول

۱-۱ طرح موضوع و بیان مساله	۱
سئوالات تحقیق	۶
۱-۲ فرضیات تحقیق	۷
۱-۳ واژگان کلیدی	۷
روستا	۷
شهر	۸
شهر کوچک	۸
توسعه	۹
توسعه ی روستایی	۱۰
نقش یا کارکرد	۱۰
حوزه ی نفوذ	۱۱
شهر و توسعه ی روستایی	۱۱
۱-۴ ضرورت و هدف از تحقیق	۱۱
۱-۵ پیشینه و سابقه ی مطالعات در رابطه با تحقیق	۱۲
۱-۶ مشکلات و موانع تحقیق	۱۳
۱-۷ روش پژوهش	۱۴
۱-۸ محدودده ی تحقیق	۱۵

فصل دوم

مقدمه	۱۶
۲-۱ نظریه ی تکامل گرای نوسازی	۱۷
۲-۱-۱ نظریه ی روستو	۱۷
۲-۱-۲ نظریه ی ردفیلد	۱۸
۲-۲ توسعه در کشور های جنوب	۱۹
۲-۳ الگوهای توسعه ی روستایی	۲۰
۲-۳-۱ رویکردهای اقتصادی	۲۰
۲-۳-۱-۱ راهبرد اصلاحات ارضی	۲۰
۲-۳-۱-۲ راهبرد توسعه ی کشاورزی (انقلاب سبز)	۲۱
۲-۳-۱-۳ راهبرد صنعتی سازی روستاها	۲۲
۲-۳-۲ رویکردهای اجتماعی - فرهنگی	۲۳
۲-۳-۲-۱ راهبرد تامین نیاز های اساسی	۲۳

- ۲۴ ۲-۳-۲-۲ راهبرد توسعه ی اجتماعات روستایی
- ۲۴ ۲-۳-۱-۳ راهبرد صنعتی سازی روستاها
- ۲۵ ۲-۳-۳ رویکرد های فضایی - کالبدی
- ۲۵ ۲-۳-۳-۱ نظریه های سازمان فضایی
- ۲۵ ۲-۳-۳-۱-۱ نظریه ی فون تونن
- ۲۶ ۲-۳-۳-۱-۲ نظریه ی والتر کریستالر
- ۲۸ ۲-۳-۳-۱-۳ نظریه ی لوش
- ۲۹ ۲-۳-۳-۱-۴ نظریه ی قطب رشد
- ۳۰ ۲-۳-۳-۱-۵ نظریه ی مرکز - پیرامون
- ۳۲ ۲-۳-۳-۲ راهبرد مراکز رشد روستایی
- ۳۳ ۲-۳-۳-۳ راهبرد توسعه ی روستا- شهری
- ۳۴ ۲-۳-۳-۴ راهبرد برنامه ریزی مراکز روستایی
- ۳۵ ۲-۳-۳-۵ راهبرد کارکردهای شهری در توسعه ی روستایی
- ۳۶ ۲-۳-۴ رویکرد جامع در توسعه ی روستایی
- ۳۷ ۲-۳-۴-۱ راهبرد توسعه ی همه جانبه ی روستایی
- ۳۸ ۲-۳-۴-۲ راهبرد توسعه ی پایدار
- ۳۹ ۲-۳-۵ وابستگی های فضایی و روابط شهر و روستا
- ۴۱ ۲-۳-۶ نظریات روابط شهر و روستا
- ۴۱ ۲-۳-۶-۱ نظریه ی شهرهای انگلی
- ۴۲ ۲-۳-۶-۲ نظریه ی راندینلی در روابط شهر و روستا
- ۴۴ ۲-۳-۷ روابط شهر و روستا در دو قرن اخیر با تاکید بر ایران
- ۴۵ ۲-۳-۷-۱ مناسبات شهر و روستا پیش از اصلاحات ارضی (۱۳۴۱)
- ۴۶ ۲-۳-۷-۲ تاثیر اصلاحات ارضی بر مناسبات شهر و روستا (۱۳۴۱-۱۳۵۷)
- ۴۷ ۲-۳-۷-۳ دگرگونی در مناسبات شهری روستایی پس از انقلاب اسلامی (۱۳۵۷)
- ۴۹ ۲-۳-۸ وزنه ی شهر های کوچک در توسعه ی منطقه ای
- ۵۳ ۲-۳-۸-۱-۱ تاثیرات کارکردی شهرهای کوچک
- ۵۳ ۲-۳-۸-۱-۱-۱ تمرکز زدایی و نقش خدماتی شهرهای کوچک
- ۵۴ ۲-۳-۸-۱-۲ تحکیم روابط روستایی- شهری و نقش شهرهای کوچک
- ۵۵ ۲-۳-۸-۱-۳ شهرهای کوچک و توسعه ی کشاورزی
- ۵۶ ۲-۳-۸-۱-۴ شهر های کوچک و تعادل بخشی به نظام اسکان جمعیت
- ۵۶ ۲-۳-۸-۱-۵ توسعه ی حوزه های روستایی و نقش شهرهای کوچک

فصل سوم

- ۳-۱ تقسیمات کشوری و مشخصات اقلیمی چهارمحال و بختیاری ۶۰
- ۳-۲ موقعیت جغرافیایی، وسعت و حدود منطقه ی شلمزار(کیار) ۶۱
- ۳-۳ کلیات زمین شناسی ۶۱
- ۳-۴ لرزه خیزی و حرکات زمین ساختی ۶۱
- ۳-۵ خصوصیات اقلیمی دشت کیار ۶۳
- ۳-۵-۱ میانگین ماهانه ی دما ۶۳
- ۳-۵-۲ تغییرات فصلی دما ۶۳
- ۳-۵-۳ تعداد روزهای یخبندان ۶۴
- ۳-۵-۴ رطوبت نسبی ۶۴
- ۳-۵-۶ بارش ۶۵
- ۳-۵-۶-۱ بارش های ماهانه ۶۶
- ۳-۵-۶-۲ بارش روزانه و فصلی ۶۷
- ۳-۵-۷ بادهای غالب ۶۸
- ۳-۶ منابع آب ۶۸
- ۳-۶-۱ آبهای سطحی ۶۸
- ۳-۶-۲ آبهای زیر زمینی ۶۹
- ۳-۷ خاک ۷۲
- ۳-۸ پوشش گیاهی ۷۲
- ۳-۸-۱ پوشش گیاهی مرتعی ۷۳
- ۳-۹ وضعیت جانوری منطقه ۷۳
- جمع‌بندی از ویژگیهای طبیعی ۷۴
- ۳-۱۰ ساختار اجتماعی و اقتصادی ۷۴
- ۳-۱۰-۱ جمعیت و ویژگیهای آن ۷۴
- ۳-۱۰-۱-۱ نرخ رشد ۷۵
- ۳-۱۰-۱-۲ سواد ۷۶
- ۳-۱۰-۱-۳ نسبت جنسی ۷۸
- ۳-۱۰-۱-۴ بعد خانوار ۷۹
- ۳-۱۰-۲ فعالیت و اشتغال ۸۰
- ۳-۱۰-۲-۱ کشاورزی ۸۱
- ۳-۱۰-۲-۲ صنعت ۸۷
- ۳-۱۰-۲-۳ بخش سوم(خدمات) ۸۸
- جمع‌بندی از فصل سوم ۹۰

فصل چهارم

۹۲	۴-۱ شلمزار پیش و پس از تبدیل به شهر
۹۲	۴-۱-۱ تحولات جمعیتی
۱۰۲	۴-۱-۲ تحولات اقتصادی
۱۰۲	تحولات اقتصادی در بخش کشاورزی
۱۰۴	تحولات اقتصادی در بخش صنعت
۱۰۹	تحولات اقتصادی در بخش خدمات خصوصی
۱۱۳	۴-۱-۳ امکانات و خدمات فرهنگی - اجتماعی
۱۱۳	تحولات فرهنگی
۱۱۴	تحولات بهداشتی درمانی
۱۱۷	تحولات آموزشی
۱۲۰	تحولات اداری سیاسی
۱۲۱	۴-۱-۴ تحولات فضایی - کالبدی
۱۲۵	۴-۲ عملکردهای شهر شلمزار در ارتباط با روستاهای بخش کیار
۱۲۵	۴-۲-۱ عملکردهای ارتباطی
۱۲۸	۴-۲-۲ عملکردهای اقتصادی
۱۲۹	۴-۲-۲-۱ عملکرد اقتصادی در رابطه با بخش کشاورزی
۱۳۷	۴-۲-۲-۲ عملکرد اقتصادی در رابطه با بخش صنعت
۱۴۸	۴-۲-۲-۳ عملکردهای اقتصادی در رابطه با بخش خدمات خصوصی
۱۵۳	عملکردهای اجتماعی - فرهنگی
۱۵۴	عملکردهای فرهنگی - تفریحی
۱۵۸	عملکردهای آموزشی
۱۶۱	عملکردهای بهداشتی - درمانی
۱۶۴	عملکردهای مرتبط با خدمات زیربنایی
۱۶۶	عملکردهای تولیدی - خدماتی
۱۷۲	عملکردهای اداری - سیاسی
۱۷۵	جمع‌بندی از فصل چهارم
	فصل پنجم
۱۸۰	۵-۱ مقدمه
۱۸۲	۵-۲ آزمون فرضیات
۱۸۲	آزمون فرضیه اول
۱۸۷	آزمون فرضیه دوم
۱۹۳	۵-۳ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری نهایی
۲۰۱	۵-۴ پیشنهادات

فهرست جداول

صفحه

جدول شماره ۱-۱: تعداد روستاهای تبدیل شده به شهر در سراسر کشوری سالهای ۷۰ تا	۴
اواسط سال ۱۳۸۸
جدول شماره ۲-۱: رود تبدیل نقاط روستایی به شهر در استان چهارمحال و بختیاری	۶
جدول شماره ۱-۲: مراحل مختلف اصلاحات ارضی و ویژگیها و نتایج آن	۴۷
جدول شماره ۱-۳: زمین لرزه های بزرگ منطقه ی چهارمحال و بختیاری	۶۲
جدول شماره ۲-۳: تعداد چاههای موجود در دشت کیار و شلمزار	۷۱
جدول شماره ۳-۳: تعداد چشمه و قنات دشت کیار و شلمزار	۷۱
جدول شماره ی ۴-۳: تحولات جمعیتی روستاها و شهرهای بخش کیار	۷۵
جدول شماره ۵-۳: جمعیت با سواد و بی سواد روستاهای بخش کیار	۷۶
جدول شماره ۶-۳: درصد افراد باسواد و بی سواد بخش کیار	۷۷
جدول شماره ۷-۳: نسبت جنسی بخش کیار سال ۱۳۸۵	۷۹
جدول شماره ۸-۳: بعد خانوار بخش کیار	۸۰
جدول شماره ۹-۳: سطح زیر کشت محصولات سالیانه (آیش ، باغ و قلمستان)	۸۲
جدول شماره ۱۰-۳: محصولات زراعی و سطح زیر کشت آن در شهرستان شهر کرد	۸۲
جدول شماره ۱۱-۳: وضع طبیعی اراضی زراعی بخش کیار	۸۳
جدول شماره ۱۲-۳: سطح کاشت و میزان تولید محصولات زراعی و بهره برداری های درفضای	۸۴
باز شهر شلمزار
جدول شماره ۱۳-۳: بهره برداری های باغی در فضای باز شهر شلمزار	۸۵
جدول شماره ۱۴-۳: کارخانجات صنعتی واقع در بخش کیار	۸۸
جدول شماره ۱-۴: تحولات جمعیتی شهرهای واقع در شهرستان شهر کرد طی	۹۳
جدول شماره ۲-۴: مهاجران وارد شده به شلمزار طی دوره ی ۶۵-۷۵	۹۵
جدول شماره ۳-۴: مهاجران وارد شده به شلمزار طی دوره ی ۷۵-۸۵	۹۶
جدول شماره ۴-۴: مهاجران وارد شده به شلمزار از سایر استانهای کشور طی
دوره ی ۶۵-۷۵
جدول شماره ۵-۴: روند تحولات شهرهای کوچک و شهرهای کشوری سالهای ۶۵-۸۵	۱۰۰
جدول شماره ۶-۴: ویژگی های کارخانجات فعال واقع در بخش کیار	۱۰۶
جدول شماره ۷-۴: ویژگی های کارخانجات غیر فعال در مرحله طرح واقع در بخش کیار	۱۰۷
جدول شماره ۸-۴: مقایسه ی امکانات و خدمات خصوصی در شلمزار پیش و پس از تبدیل به
شهر
جدول شماره ۹-۴: محل سکونت کسبه و پیشه وران شلمزار	۱۱۱
جدول شماره ۱۰-۴: مقایسه ی ویژگیهای فرهنگی شلمزار پیش و پس از تبدیل به شهر	۱۱۳

- جدول ۱۱-۴ مقایسه ی امکانات بهداشتی درمانی شلمزار پیش و پس از تبدیل به شهر ۱۱۵
- جدول ۱۲-۴ مقایسه ی امکانات آموزشی شلمزار پیش و پس از تبدیل به شهر ۱۱۷
- جدول شماره ۱۳-۴ مقایسه ی امکانات سیاسی - اداری شلمزار پیش و پس از تبدیل به شهر ۱۲۰
- جدول ۱۴-۴ نوع راههای ارتباطی و فاصله ی روستاهای بخش کیار تا مرکز بخش و مرکز استان ۱۲۵
- جدول شماره ۱۵-۴ اولویت مراجعات صورت گرفته از روستاهای بخش کیار جهت دریافت خدمات پستی و مخابراتی ۱۲۸
- جدول شماره ۱۶-۴ اولویت مراجعات روستائیان بخش کیار جهت فروش محصولات زراعی و کشاورزی ۱۳۰
- جدول شماره ۱۷-۴ متوسط قیمت محصولات تولیدی از شیر گاو و گوسفند ۱۳۳
- جدول شماره ۱۸-۴ اولویت مراجعات روستائیان بخش کیار جهت فروش محصولات دامی و لبنی ۱۳۵
- جدول شماره ۱۹-۴ نوع مالکیت سهام کارخانجات واقع در بخش کیار ۱۳۸
- جدول شماره ۲۰-۴ مراکز تهیه ی مواد اولیه ی مورد نیاز کارخانجات صنعتی واقع در بخش کیار ۱۴۰
- جدول شماره ۲۱-۴ میزان تاثیر کارخانجات صنعتی بخش کیار در توسعه ی محصولات روستایی ۱۴۲
- جدول شماره ۲۲-۴ میزان تاثیر کارخانجات صنعتی بخش کیار در ایجاد اشتغال در روستاهای مورد مطالعه ۱۴۳
- جدول شماره ۲۳-۴ چگونگی استفاده از درآمدهای حاصل از کارخانجات صنعتی بخش کیار ۱۴۵
- جدول شماره ۲۴-۴ بررسی نقش واسطه ای شلمزار در رابطه با کارخانجات صنعتی بخش کیار ۱۴۷
- جدول شماره ۲۵-۴ میزان برخورداری از خدمات خصوصی در روستاهای کیار ۱۴۸
- جدول شماره ۲۶-۴ اولویت مراجعات صورت گرفته از سوی روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات خصوصی ۱۵۱
- جدول شماره ۲۷-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات فرهنگی-تفریحی ۱۵۶
- جدول شماره ۲۸-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات آموزشی ۱۵۹
- جدول شماره ۲۹-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات بهداشتی-درمانی ۱۶۳

جدول شماره ۳۰-۴ سطح برخورداری روستاهای بخش کیار از خدمات زیربنایی۱۶۵

جدول شماره ۳۱-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات از مراکز تولیدی- خدماتی ۱۶۹

جدول شماره ۳۲-۴ اولویت مراجعات روستاییان برای دریافت وام از بانک کشاورزی۱۷۱

جدول ۳۳-۴ تعداد کارکنان بخش خدمات دولتی شلمزار از داخل و خارج بخش کیار۱۷۳

جدول شماره ۳۴-۴ اولویت مراجعات روستاییان برای دریافت خدمات اداری- سیاسی۱۷۴

جدول شماره ۳۵-۴ سطح بندی گاتمن ۱۷۸

جدول شماره ۵-۱ میزان مراجعات صورت گرفته از روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات مورد نیاز به شلمزار ۱۸۷

جدول شماره ۲-۵ مقایسه ی میزان مراجعات صورت گرفته به شلمزار بر اساس آزمون کروسکال والیس ۱۸۸

فهرست نمودارها

صفحه

- نمودار ۱-۱ روند اداری - قانونی تبدیل روستا به شهر در ایران ۵
- نمودار ۱-۲ نیمرخ زمانی نظریات توسعه روستایی ۱۶
- نمودار شماره ۲-۲ چرخه عقب ماندگی در کشورهای جنوب ۲۰
- نمودار ۳-۳ ارتباط جنبه های پایداری و ناپایداری توسعه ی روستایی ۳۹
- نمودار شماره ۲-۴ فعالیت های مبادله ای در روابط شهر و روستا ۴۱
- نمودار شماره ۲-۵ نقش شهرهای کوچک در توسعه روستایی ۵۹
- نمودار ۱-۳ منحنی آمبروترومیک ایستگاه هواشناسی دزک ۶۶
- نمودار شماره ۳-۲ وضعیت اشتغال در بخش کیار ۹۰
- نمودار شماره ۴-۱ تحولات جمعیتی شلمزار طی دوره ۵۰ سال ۱۳۳۵-۱۳۸۵ ۹۴
- نمودار شماره ۴-۲ درصد شاغلان روستایی بخش خدمات خصوصی شلمزار به تفکیک دهستان ۹۷
- نمودار شماره (۴-۳) درصد شاغلان روستایی بخش خدمات دولتی شلمزار به تفکیک دهستان ۹۷
- نمودار شماره (۴-۴)، تحولات جمعیتی شهرهای استان چهارمحال و بختیاری طی سال های ۶۵-۸۵ ۱۰۰
- نمودار (۴-۵) محل سکونت کسبه و پیشه وران شلمزار ۱۱۱
- نمودار ۴-۶ عوامل مؤثر بر تحولات کالبدی فضایی ۱۲۲
- نمودار ۴-۷ اولویت مراجعات صورت گرفته از روستاهای بخش کیار جهت دریافت خدمات پستی و مخابراتی ۱۲۸
- نمودار (۴-۸) اولویت مراجعات روستائیان بخش کیار جهت فروش محصولات کشاورزی و زراعی ۱۳۰
- نمودار شماره ۴-۹ اولویت مراجعات روستائیان بخش کیار جهت فروش محصولات دامی و لبنی ۱۳۶
- نمودار شماره ۴-۱ نوع مالکیت سهام کارخانجات واقع در بخش کیار ۱۳۹
- نمودار شماره ۴-۱۱ مراکز تهیه ی مواد اولیه ی مورد نیاز کارخانجات صنعتی واقع در بخش کیار ۱۴۰
- نمودار شماره ۴-۱۲ میزان تاثیر کارخانجات صنعتی بخش کیار در توسعه ی محصولات روستایی ۱۴۳
- نمودار شماره ۴-۱۳ میزان تاثیر کارخانجات صنعتی بخش کیار در ایجاد اشتغال در روستاهای مورد مطالعه ۱۴۴
- نمودار شماره ۴-۱۴ چگونگی استفاده از درآمدهای حاصل از کارخانجات صنعتی بخش

- کیار ۱۴۶
- نمودار شماره ۱۵-۴ بررسی نقش واسطه ای شلمزار در رابطه با کارخانجات صنعتی بخش کیار ... ۱۴۷
- نمودار شماره ۱۴-۴ اولویت مراجعات صورت گرفته از سوی روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات خصوصی ۱۵۲
- نمودار شماره ۱۵-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات فرهنگی ۱۵۶
- نمودار شماره ۱۶-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات آموزشی... ۱۵۹
- نمودار شماره ۱۷-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات بهداشتی-درمانی ۱۶۳
- نمودار شماره ۱۸-۴ اولویت مراجعات روستاهای بخش کیار برای دریافت خدمات از مراکز تولیدی- خدماتی ۱۷۰
- نمودار شماره ۱۹-۴ اولویت مراجعات روستاییان برای دریافت وام از بانک کشاورزی ۱۷۱
- نمودار شماره ۲۰-۴ اولویت مراجعات روستاییان برای دریافت خدمات اداری- سیاسی ۱۷۵
- نمودار شماره ۱-۵ متوسط تعداد مراجعات به شلمزار برای دریافت خدمات خصوصی ۱۹۱
- نمودار شماره ۲-۵ متوسط تعداد مراجعات به شلمزار برای دریافت خدمات اجتماعی- فرهنگی ... ۱۹۲
- نمودار شماره ۳-۵ متوسط تعداد مراجعات به شلمزار برای دریافت خدمات اقتصادی ۱۹۲

- I..... نقشه شماره ۱ موقعیت حوزه و شهر در استان و ایران
- II..... نقشه شماره ۲ موقعیت سه دهستان بخش کیار در استان چهارمحال بختیاری
- III..... نقشه شماره ۳ رودخانه کیار مهم ترین منبع آب سطحی منطقه مورد مطالعه
- IV..... نقشه شماره ۴ پراکندگی روستاهای بخش کیار بر مبنای سطح بندی نقاط روستایی
- V..... نقشه شماره ۵ شهرک صنعتی تشنیز
- VI..... نقشه شماره ۶ شهرک صنعتی دستگرد
- VII..... نقشه شماره ۷ کاربری اراضی شهر شلمزار در سال ۱۳۸۸
- VIII..... نقشه شماره ۸ کاربری اراضی شهر شلمزار در سال ۱۳۶۹
- IX..... نقشه شماره ۹ حوزه نفوذ خدماتی شهر شلمزار در رابطه با روستاهای بخش کیار
- X..... نقشه شماره ۱۰ مراجعات روستائیان بخش کیار جهت اشتغال در فعالیتهای بخش خدمات دولتی (اداری - سیاسی) شهر شلمزار

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ طرح موضوع و بیان مساله:

با ظهور انقلاب صنعتی و گسترش شتابان شهرها خصوصا متروپل ها، جوامع انسانی ساکن در آنها با مشکلات عدیده ای روبه رو شده اند. یکی از بارزترین این مشکلات تمرکز گرایی در یک یا چند شهر و گسیختگی نظام سلسله مراتبی شهری در اکثر کشورهاست. بر اساس تحقیقی که در ۱۹۷۶ صورت گرفته و در ۱۹۷۷ توسط سازمان ملل متحد منتشر شده است، ۷۱ کشور از ۱۱۴ کشور در حال توسعه بر این عقیده بوده اند که توزیع فضایی جمعیت آنها غیر قابل قبول بوده و از این رو به اصلاحات اساسی برای ایجاد تغییرات قابل توجه در توزیع فضایی و جابه جایی جمعیت داخلی پرداخته اند. ۲۴ کشور یا ۲۰ درصد از این کشورها بر این عقیده بوده اند که نحوه ی توزیع جمعیت در آنها در خور مداخله و سیاستگذاری است (سرایي و اسکندری ثانی، ۱۳۸۶، ص ۱۶۵-۱۶۶).

بنابر این در جهت رفع مشکلات یاد شده یکی از وجوه مشخص مداخلات در اکثر کشورها گرایش مشخص و سیاست گذاری به نفع شهرهای کوچک و میانی بوده است. از سویی این بحث مطرح است که توسعه ی چنین مراکز شهری را نمی توان موضوعی پنداشت که به مرور زمان و به خودی خود طی گردد، بلکه توزیع فضایی باید به وسیله ی سیاستهای عمدی و اندیشیده شده ای که برای توسعه ی آتی مناسب و قابل قبول باشد تحقق یابد. در نتیجه یکی از اقدامات مناسب در کشورهای در حال توسعه طی سالهای اخیر تبدیل روستا به شهر است. تبدیل مراکز روستایی به شهر بر اساس سیاست ها و برنامه ریزی نهادها و سازمان های دست اندر کار آمایش سرزمین است که امروزه جزء اهداف و برنامه های دولت ها به ویژه در کشور های در حال توسعه می باشد. در قوانین این کشورها هنگامی که مکانی به طور رسمی شهر شناخته شود از حقوق قانونی ویژه ای برخوردار می گردد که متناسب با سلسله مراتب شهری نهادهای سیاسی و اداری در آن بر پا می شود و به علت رابطه ی متقابل میان دولت ها و شهرها، شهر اهمیت سیاسی یافته و به پنجره ی سیاسی عملکردهای دولت تبدیل می شود. در نتیجه کارایی یا عدم کارایی دولت ها ابتدا در شهرها بازتاب می یابد (رهنمایی و شاه حسینی، ۱۳۸۳، ص ۲۹).

بنابراین در بسیاری از این قبیل کشورها نظیر مالزی، چین، کنیا و... به منظور جلوگیری از تمرکز شدید شهری، ایجاد فرصت های جدید شغلی، کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگتر و همچنین خدمات رسانی بهتر به روستاها به امر توسعه و ایجاد شهرهای کوچک از

طریق تقویت روستاهای بزرگ و ارتقاء آنها در نظام سلسله مراتب سکونتگاهی توجه گردیده است (ایزدی خرامه، ۱۳۸۰، ص ۳۰).

در ایران نیز با شکست سیاست قطب رشد و تبعات منفی ناشی از آن بعد از جنگ، سیاست کلی به سمت توسعه ی روستا - شهری به خصوص راهبرد یوفرد حرکت نمود. مبنای این راهبرد تمرکز سرمایه گذاری ها در سکونتگاههای انسانی با تاکید بر استراتژی توسعه بر محور شهری در تامین حداقل شرایط برای مردم روستایی است که آن ها را قادر می سازد تا جوامع روستایی خود را به توسعه ی اجتماعی - اقتصادی برسانند (زیاری، ۱۳۸۳، ص ۱۵۶).

این راهبرد در ایران به شکل تبدیل روستاهای بزرگ به شهر های کوچک در جهت خارج نمودن روستاها از انزوای جغرافیایی و تحقق تعادل های ناحیه ای نمود پیدا کرد. تبدیل روستا به شهر در ایران متأثر از عواملی است که می توان آن را به دو دسته اساسی تقسیم کرد: الف) عوامل درونزا و خودجوش که عبارتند از:

۱) رشد جمعیت که تعادل اکوسیستم به ویژه عوامل تولیدی در بستر طبیعت روستا با عامل انسانی را بر هم می زند و به محدودیت توان های محیطی و اراضی قابل بهره برداری می انجامد.

۲) وجود سطحی از خدمات و تسهیلات اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی در روستا که در عین تفاوت با سطح امکانات موجود در شهرها، در مقایسه با امکانات سایر نقاط روستایی، قابل توجه و چشمگیر ارزیابی می گردد.

ب) عوامل برونزا که از سوی دولت ها و در راستای خدمات رسانی و ساماندهی سازمان فضایی و به یکی از چهار روش زیر اعمال می گردد:

۱) روستاهای بزرگ اندام و پرجمعیت که به دلیل داشتن آستانه جمعیتی به نقاط شهری تبدیل شده اند (روستاهای گهرو و طاقانک از توابع شهرستان شهرکرد استان چهارمحال و بختیاری جزء این گروهند)؛

۲) روستاهایی که با ادغام در یکدیگر به حد متعارف جمعیت شهری دست یافته و تبدیل به شهر شده اند (شهر گرمدره از توابع بخش مرکزی کرج را می توان جزء این گروه قرار داد)؛

۳) روستاهایی که در حوزه ی نفوذ و پیرامون شهرها قرار داشته و با توسعه ی فیزیکی شهر درون شهرها هضم و تبدیل به شهر شده اند (بسیاری از مناطق کنونی شهر تهران نظیر اوین، درکه و ... جزء این گروه اند)؛